

BELGISCHE VISSERS UITGEWEKEN IN 1914 TOT 1918 NAAR ENGELAND, FRANKRIJK EN NEDERLAND

door Albert de Burbure , lid van de Marine-Academie

In oktober 1924 mocht de bezetting van de Belgische kust door de Duitsers beslist iedere dag verwacht worden ; zonder verwijl begint de emigratie van onze vissersvloot, hoofdzakelijk naar Engeland, maar ook naar Frankrijk en Nederland, om omstreeks de 15e van dezelfde maand een voldongen feit te zijn.

Het Waterschoutsambt van Oostende werd overgebracht naar Milford Haven (nabij de militaire van Pembroke), in Wales. Daar kwamen eveneens ankeren, eerst de 25 stoomtreilers ingeschreven te Oostende, later de stomer IBIS VI van het Koninklijk Werk IBIS, met al de kwekelingen aan boord. Hun opdracht kon doorgaan aan boord van het zeilschip met hulpstoomvermogen IBIS III, omgebouwd tot logement- en instructievaartuig, gelegen te Milford Haven.

Bij de aankomst van zes nieuwe treilers, waren 169 Vlaamse vissersfamilies verenigd te Milford. Ze worden het er vlug gewoon. De statistieken leren ons dat in 1915, er te Milford 16 huwelijken, 42 geboorten, 6 sterfgevallen plaats vonden onder de Belgische families en 192 kinderen liepen er school.

In een officieel verslag van 1915 aarzelde de voorzitter van de Unie der Belgische Visserijreders niet te verklaren : " Het feit dat onze vissers een door en door eerbare en moreel gezonde klasse vormen, hun uitwendige, schijnbare ruwheid terzijde gelaten, betekend dit een waarborg voor het behoud van de hoedanigheden van deze groep uitstekende werkkrachten"

Onze politiekruiser voor de visserij VILLE D'ANVERS, onder bevel van wijlen M de Houst, had in het begin van oktober Oostende verlaten, met aan boord de archieven van het Bestuur van het Zeewezen, en vluchtelingen.

Na een tussenlanding te Dover, stevende de VILLE D'ANVRS naar Lowestoft. Ze bleef er gans de oorlog onder bevel van de commandant Depiere, die tevens belast was met de zorg over een flottielje van 43 Belgische treilers en 8 vissersboten, allen gevlucht naar de Britse haven. De rest van onze visserijvloot nam als thuishaven Ramsgate (38 treilers), Folkestone (14 boten), Rye (10 treilers en één boot), Brixham (15 treilers), Swansea (4 treilers) en Rochester (4 treilers). In totaal hadden 608 Belgische vissers in Engeland een toevlucht gevonden, waaronder 510 familievaarders. De omvang van deze nijvere groep motiveerde de oprichting van twee nieuwe Waterschoutsambten, te Londen en te Brixham. Van dan af moest ieder Belgisch vissersvaartuig een Britse loods aan boord nemen en de schipper moet een boordjournaal bijhouden.

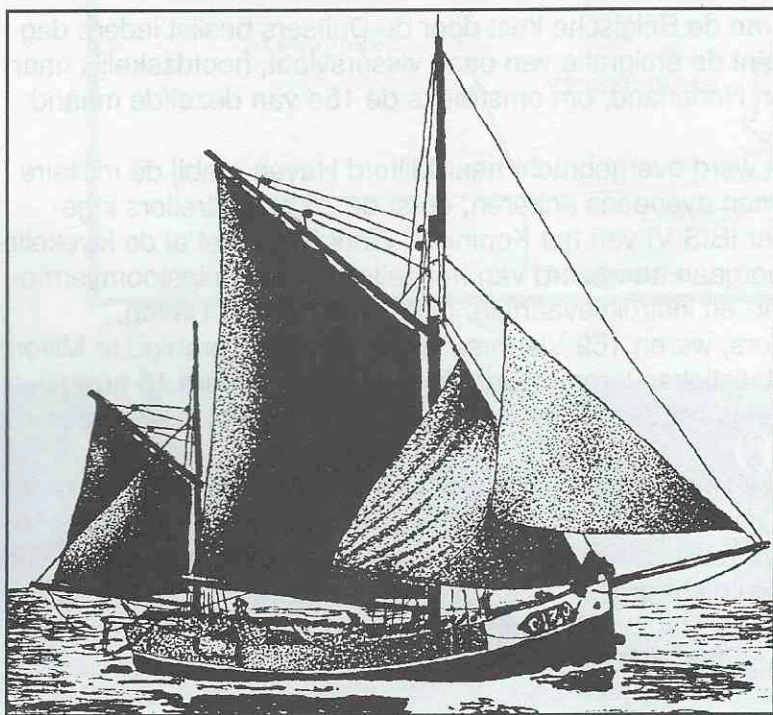
In de loop van 1915 werd door de Admiraliteit de kwestie van het opvorderen van de Belgische treilers ter hand genomen. Maar op aandringen van onze Ambassade werd de zaak niet doorgevoerd.

Wanneer later de onderzeebootoorlog in alle hevigheid woedde, werden de Belgische reders in Beschermcomités ondergebracht, belast met het overbrengen van, doch geheime vang gebie-

den.

In 1916 werden Britse visserijspecialisten aan boord van 15 stoomtreilers geplaatst met het oog op het aanleren aan onze landgenoten, van een bijzondere methode voor het vangen van wii-ting. Maar reeds in 1917 kunnen schippers deze medewerking missen, gevolg van hun bekwaamheid en groot aanpassingsvermogen .

Begin 1916 besloten de visserijreders, zwaar belast door het betalen der jaarlijkse premies die opliepen tot 40 % van de waarde van hun schepen, tot de stichting van een onderline verzekeringsmaatschappij. Terzeldertijd wordt het Belgisch Maritiem Krediet gesticht, een samenwerkende maatschappij die vissersvaartuigen verzekerd. Inmiddels, als officiële erkenning van de diensten verleend door onze visserijvloot, aanvaard in 1917 de Britse Admiraliteit onze treilers op te nemen in de schoot van haar officiële verzekering, tegen betaling van 300 pond sterling aan de weduwen der gedode vissers, 24 pond per kind, 4 pond per maand en per zeeman geïnterneerd in Duitsland. Hoger werd reeds aangestipt dat een visserijberoepsschool werkte te Milford

Tweemastzeilsloep 0.134

vernietigen van de boten Z.8, Z.9, H 68 en N.1 en later volgden de Stoomtreilers DELTA A, NARVAL, MONITOR, DELTA B, JOHN, enz.

Hier moet nu de schitterende tussenkomst vermeld worden van de treiler NADINE uit Oostende, welke op Kerstdag 1915, 44 drenkelingen redde, de bemanning van het stoomschip VAN STIRUM, op weg van Rouan naar Liverpool, die door een onderzeeboot gekelderd werd. Door het kanongebulder opgeschrikt, wond onze treiler de netten aan boord, hees de Belgische vlag en niettegenstaande ze ongewapend was, snelde ze onmiddellijk ter hulp naar het dramatisch gebied, waar de onfortuinlijke bemanning van het koopvaardij- schip, vastgeklampt aan wrakstukken, in het ijskoude water wanhopig vocht tegen de verdrinkingsdood.

Op 5 maart 1916 werd de Oostendse boot EDWARD-MARIE zonder reden door kanonschoten overvallen, en de schipper Jean Severy, niettegenstaande hij gewond was, onder de ogen van zijn zoon afgemaakt met revolver- schoten. Na dit heldhaftig partijtje, ruimden de Duitsers geheel het zaakje op met een bom.

Nadat de GODS GENADE werd getorpedeerd, moest de bemanning op het dek van de Duitse onderzeeboot staan, terwijl ze langzaam onderdook. Op deze manier werd de verschrikkelijke

Haven, door de zorgen van het Koninklijk Werk IBIS. Lagere scholen voor visserskinderen werden door Vlaamse onderwijzers opgericht in verschillende andere lokaliteiten.

De visserijschool te Fleetwood, gesticht door de reder August Brunet, telde zelfs tot 100 leerlingen. Deze van Brixham is typisch gebleven, daar ze deel uitmaakte van een specifiek Belgisch dorp, met eigen gebouwen. Het dorp omvatte, o.a. een kerk, een nettenbreiwerkplaats voor vrouwen en jonge meisjes, voorzien van grondstoffen via een Charitatieve Commissie

Hoeft het opgemerkt dat de Belgische visserijvloot droevige verliezen onderging?

Vijandelijke onderzeeboten begonnen op de Belgische kust met het

doodstrijd van deze ongelukkigen onnodig verlengd.

Gedurende de jaren 1914-1918 lieten zeventig vissers het leven door oorlogsomstandigheden. Hun namen werden gebeiteld op het Memoriaal dat door de zorgen van de Belgische Zeevaartbond in 1926 werd geplaatst aan de buitenkant van de oude Oostendse vuurtoren. In 1917 had de onderzeebootoorlog zorgwekkende afmetingen aangenomen, en onze vissers aarzelden niet om hun medewerking aan te bieden. De Britse Admiraliteit, die hard om patrouille-eenheden verlegen zat, aanvaardde het aanbod en bewapende onze treilers met een stuk scheepsartillerie op het bakdek.

Om evenwel te beletten dat de Duitsers onze landgenoten als vrijeschutters zouden behandelen, werden ze in de Royal Navy Naval Reserve opgenomen, legden de eed af en droegen het uniform. Iedere treiler kreeg een Brits artillerieinstructie-team aan boord, bestaande uit een officier en twee man, om onze landgenoten te instrueren. Gedurende iedere geschutsactie werden de Britse en de Belgische oorlogsvlaggen gehesen.

Onze vissers hadden het nieuwtje vlug onder de knie en werden zelfs eliteschutters. De Admiraliteit mocht haar kanonniers snel terugnemen. Onze landgenoten demonstreerden ten andere een zodanige agressiviteit in het gevecht tegen de onderzeeboten, dat de overheden genoodzaakt waren hen wat in te tomen en het verbod oplegden het eerst te schieten.

Niettegenstaande de ongelijkheid in het gevecht, stopten onze relatief zwakke vissersschepen niet zich te doen opmerken wegens hun strijdvaardigheid. Hier volgen enkele voorbeelden.

Op 26 mei 1916, terwijl de JACUELINE van de Pecheries à Vapeur, Oostende, verblijvend te Milford Haven, op de Engelse westkust viste, zag de schipper een Duitse onderzeeboot het stoomschip MORWENNA torpederen. Alhoewel de JACQUELINE geen kanon voerde, aarzelde ze niet een ramkoers te sturen op de aanvaller, die, bewust van de dreigende boeg, onder het beschermende water verdween. Zo konden 29 zeelieden van de MORWENNA gered worden. Op 16 juli 1917, voer dezelfde JACQUELINE om de vijand van de wijs te brengen herdoopt in RAYMOND - onder bevel van schipper A. Blondé, samen met de Britse treiler CF 12 toen plots een Duitse onderzeeboot opdook en het vuur opende, met de gedachte de beide schepen in één klap uit te schakelen. Deze zetten zich onmiddellijk schrap.

Zwaar beschadigd door het Duitse vuur kapseisde de CF 12 en zonk in het golvende graf. Onze mensen stonden er nu alleen voor. Dit belette hen niet op het afweervuur los te stormen teneinde de vijand te rammen.

De Oostendse bemanning had juist een nieuwe moord vernomen. De U-boot had de haven van Oostende verlaten met drie opgeëiste vissers op het voordek, teneinde een smak terug vlot te brengen. Bij het doel aangekomen dacht de commandant op de einder een rookpluim te zien. Hij sloot zijn toren en dook, de drie vissers aan hun lot overlatend. De RAYMOND wilde hen wreken.

Doch de ongewapende RAYMOND was in het nadeel, de Duitser kon hem gemakkelijk de baas. Doch een dichte mistbank hielp hen plots uit de miserie.

De 4e december 1917 bevond de gewapende treiler ISA, "skipper" Louis Dedrie, zich op 51°15' N en 5°40' W, toen op ongeveer 1.800 m een U-boot werd waargenomen. In rekordtijd werd de kor aan boord gehaald, de White Ensign aan de gaffel vertoond en het "B"-paviljoen gehesen. De ISA stevende moedig ten aanval en zond ter begroeting 4 goedgerichte kanonschoten op de vijand. Maar deze, vermoedelijk verrast door het agressief optreden, verkoos het zekerste en sloot de waterdeken boven zich.

Op 1 december ontdekte de 0.131-JOHN, van de rederij P.V., schipper Pierre Pincket, uit Ilford vertrokken, op 1.800 m het silhouet van een U-boot, die ter begroeting 2 kanonschoten loste op de JOHN. Pincket kapte het hinderend net en gaf antwoord met zijn zesponder. Op uiterst vermogen schroefde de JOHN naar de uitdager en trad in duel. Na zes schoten van de JOHN stopte de U-boot en dook. De Kriegsmarine had nl. opdracht gegeven het Belgisch geschut niet te

lang te beantwoorden, daar een Britse patrouilleboot, aangetrokken door de schoten, kon opdagen wat de U-boot in de penarie kon brengen. Wegens zijn moedig gedrag kreeg hij het Marinekruis van verdienste, een zilveren kompas, een zilveren doos en vanwege de Belgische Zeevaarbond de Pijs der Gerlache.

Reder Joh, Bauwens, hoofd van de heldhaftige PV, reeds lid van de "Port Fishery Commity" van Milford Haven, werd belast met de leiding over de operatie's van onze gewapende treilers die de Belgische kleuren voerden. Dit bezorgde onze landgenoot de OBE, naast het Roset van Officier in de Leopold's Orde.

In datzelfde jaar 1917 dwongen twee Oostendse stoomtreilers, de PRESIDENT STEVENS en de BARON RUSETTE na een hevige geschutsactie, een Duitse U-boot haar buit te laten ontsnappen.

De 125 schipbreukelingen van de veroordeelde stoomboot ARMENIAN werden door de PRESIDENT STEVENS gered. De GABY op haar beurt redde 25 zeelieden uit het woelige sop, evenals de MARCELLE die de bemanning van de Noorse zeilbark CHACMA van de verdrinkingsdood redde. Niet minder dan 700 personen, slachtoffers van torpedoaanvallen, ontredde schepen en uit afgeschoten vliegtuigen werden door de ISA, MARIE-LOUISE, EMMANUEL, JOHN, e.a. in veiligheid gebracht.

Gezagvoerder Louis Klausing van de 0.38- PRINCESSE MARIE - JOSE was ook uit het dappere hout gesneden. In december 1917 bemerkte hij de treiler 0.154 die het mikpunt was van een U-boot. Klausing liet zijn net slippen en voer onbevreesd ter hulp. Onder de Belgische vlag beantwoordde hij 40 minuten lang het vijandelijk vuur. Na het 34e schot van de Belg nam de Duitse boot het zekere voor het onzekere en dook onder.

Het optreden van schipper Klausing werd beloond met een uitnodiging op Buckingham Palace waar hij door de Koning vereerd werd met het DSC.

In april 1918 speelde zich nogmaals het zelfde scenario af. De Belgische stoomtreiler O.35- ALFONS-EDITH, onder gezag van schipper Richard Brouckson werd belaagd door een U-boot die de Belg trachtte te keldereren met artillerievuur. Brouckson liet zich niet intimideren en stevente naar de Duitser, schot voor schot beantwoordend. De U-boot koos waar voor zijn geld en dook. Ook Brouckson werd door de Koning vereremerkt met het DSC. Klausing en Brouckson waren evenwel geen uitzonderingen. De schippers Blondé, Declercq, e.a. werden wegens soortgelijke acties op de dagorders vermeld. Naast hogergenoemde treilers waren ook de COMPTE VAN DER BURCH, DELTA, MARGUERITE, e.a. in een treffen met Duitse onderzeeboten als overwinnaar vereerd.

Het eerbetoon dat Lord Selborn tot de Engelse en Belgische vissers namens het Ministerie van Landbouw en Visserij richtte, was dan ook meer dan verrechtvaardigd. De vertaling luidde: "Er bestaat een trots rekord dat we kunnen nalaten aan onze nakomelingen, te weten, het gedrag van al degene die onze visserij beoefenden. In de heldhaftige periode voortvloeiend uit de oorlog, is er niets schoners dan de manier waarop de visser zich gedragen heeft".

Op de 325 vissersvaartuigen van de Belgische kust gevlucht naar Engeland en Frankrijk, werden er een 30-tal gekelderd door U-boten.

In Franse havens vertoefden eerst: 46 eenheden te Calais, 80 te Dunkergue, 30 tz Gravelines, 4 te St.-Malo, 7 te Havre en 80 te Dieppe, waar een Nationaal Waterschoutsambt opgericht werd.

De Franse wetgeving liet evenwel niet toe dat de opbrengst van vreemde vaartuigen zonder douanerechten kon doorgaan. De tussenkomt van de Belgische regering maakte evenwel de weg effen.

De Belgische vissers werden door hun Franse collega's opgenomen en kregen zelfs het voorrecht op Franse vissersvaartuigen te varen.

Gezien de eisen van de Marinebases Dunkerque-Calais, Boulogne-Le Havre, gaven de Franse overheden de Belgische vissers de gelegenheid uit te wijken naar zuidelijke havens tot aan de

Spaanse grens.

Zo kwam het dat een aantal Nieuwpoortse vaartuigen die zich te Dunkerque bevonden, onttakeld werden, en de bemanningen met hun gezinnen geëvacueerd. De bemanningen van de maaltboten STAD ANTWERPEN en PRINCESSE HENRIETTE werden met de bewaking dezer vaartuigen belast.

Vissers die hun vaartuigen niet wilden verlaten, noch worden geëvacueerd, verkozen terug te keren naar de stranden van De Panne en Nieuwpoort, met de gevaren van dien.

Anderen weigerden de min of meer bekende kusten van Calais Gravelines- Dunkergue te verlaten om meer zuidelijker gebieden te bevissen, waar toch ander vangmethoden van toepassing waren. Te Calais bleven onder het waakzaam oog van de Belgische zeelieden van de Marinebasis.

Niettegenstaande alles bleven enkele vaartuigen doorgaan met de Visvangst op de kust van Calais-Gravelines. Ze moesten echter 's avonds binnen liggen, daar de overheden, ten onrechte trouwens, dachten dat er nachtelijke gesprekken zouden plaatsvinden tussen Belgische vaartuigen en U- boten.

Heel trots bevlagd zouden ze de eerste zijn, om bij de Wapenstilstand, na 11 november 1918, naar hun thuishavens te vertrekken, waar hun beroepsinstallaties in een triestige toestand vertoefden.

Bij het uitbreken van de vijandelijkheden zochten ook een 45-tal vissersvaartuigen een toevlucht in het neutrale Nederland. Het meest merkwaardige feit van hun buitenlands verblijf schijnt de bewogen vangst te zijn van een Duits watervliegtuig door een Belgische garnaalboot.

Op 7 april 1917, terwijl de Belgische garnaalboot onder de kentekens VLI-59, te Vlissingen, en met als bemanning twee loodsen van ons Bestuur van het Zeewezen, bezig waren te vissen in Nederlandse wateren, gaven drie Duitse watervliegtuigen bevel te stoppen. Vertrouwend op de onschendbaarheid van de Nederlandse territoriale wateren, bleven ze vissen.

Natuurlijk waren de Duitsers door dit gedrag geschokt en 8 kogels floten om de oren van de Belgen. De loodsen waren gedwongen te gehoorzamen, terwijl een Duitse waarnemer aan boord van de VLI -59 klom. De officier verklaarde hen dat ze buiten de grenzen visten, dat hun boot werd gevorderd, en dat ze naar Zeebrugge moesten als krijgsgevangenen. Het watervliegtuig steeg op en begeleidde hen naar Zeebrugge.

Plots begon de motor van het vliegtuig te sputteren, ze verloor hoogte en snelheid en stortte in het opspattende water. Gebruik makend van de verwarring ontlastten de Belgen de Duitser van zijn pistool en dolk. De VLI- 59 keerde om en stevende op Vlissingen alwaar de Duitser werd overgedragen.

Het einde van de historische feiten vond plaats op 2 november 1920 te Oostende, waar 350 zeelieden op het stadhuis van Oostende, het Maritiem Ereteken ontvingen wegens heldhaftig gedrag.

Nu nog een woord over het martelaarschap van onze krijgsgevangen vissers in Duitsland. Ontscheept bij onze vijanden, werden de ongelukkige overgeleverd aan erge scheldpartijen en geweldplegingen van de bevolking. Men begon met hen de helft van hun haardos af te scheren evenals hun snor. Daarna werden ze in de cel gestopt voor drie weken. Aangekomen te Sennelager, nam men hun kleren in beslag. Schuilplaatsen waren onbestaande. Om niet van de kou om te komen gedurende de nacht, waren ze genoodzaakt om doorlopend op de been te blijven zolang het donker was. Gedurende de dag rustten ze op de blote grond. Later kregen onze vissers de toelating om een soort hutten te maken uit aangestampte aarde. Geen dekens, geen water en een bedorven en onvoldoende voeding. Grote losgelaten waakhonden beten hen wreedaardig. De zondagen waren onze landgenoten overgeleverd aan de bijtende spot van speciaal opgetrommelde Duitse padvindders.

Van de nood een deugd makend voerden onze "wantjes" schitterende improvisaties op. Daar ze